Наукова школа Мирослава Івановича Жалдака

Спірін Олег Михайлович
доктор педагогічних наук, професор.
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.
Рамський Юрій Савіянович
доктор педагогічних наук, професор;
Франчук Василь Михайлович
кандидат педагогічних наук, доцент;
Франчук Наталія Петрівна
кандидат педагогічних наук, доцент.
НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Кожен час, епоха, період історії пов'язані з відповідними людьми. Одним з них є Мирослав Іванович Жалдак (Фото 1.). Впродовж свого життя він демонструє суспільству потенціал талановитого вченого, сильного лідера, прогресивного педагога і мудрого наставника. Нам надзвичайно пощастило жити в один час разом з такою людиною, вченим і разом досягати професійних висот.

Фото 1. Мирослав Іванович Жалдак

Ні в кого не виникає сумнівів щодо того, що Мирослав Іванович Жалдак – видатний український вчений-інформатик. Його наукові надбання – це неоціненний, соціально вагомий внесок у розв'язування проблем інформатизації системи освіти в Україні, проблем гуманітаризації освіти і гуманізації навчально-виховного процесу, фундаменталізації знань і надання їм прикладного, практично значимого характеру. Його педагогічна виваженість і методична вмотивованість надихають на нові звершення.

Мирослав Іванович Жалдак народився в сім'ї вчителів 15 серпня 1937 року в селі Лазірки (колись Лазірківського, тепер Оржицького району) Полтавської області. Пішов до школи в 1944 році в с. Тарандинці (колись Лазірківського, тепер Лубенського району) Полтавської області, яку закінчив в 1954 році. В цій школі навчалися:

- ✓ Іван Демидович Золотоверхий (1905-1978 рр.) (випускник 1922 р.) – історик, культуролог, книгознавець, бібліограф, педагог. Кандидат історичних наук. В 1951-1956 рр. ректор Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького (нині Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова);
- ✓ Дмитро Андрійович Шостак (випускник 1940 р.) – інженер-полковник, учасник бойових дій в період Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом «Трудового Красного Знамени», орденом «Отечественной войны 2 степени», двома орденами «Красной звезды», орденом «Богдана Хмельницького», багатьма медалями;
- ✓ Василь Андрійович Симоненко - відомий поет (закінчив школу в 1952 році, нині школа носить його ім'я);
- ✓ Андрій Феофанович Улитко (випускник 1952 р.) - член кореспондент НАН України;
- ✓ Григорій Андрійович Коломієць (випускник 1952 р.) – кандидат технічних наук, технічний радник з підводного флоту в Пекіні;
- ✓ Анатолій Федорович Павленко (випускник 1956 р.) – герой України, повний кавалер орденів «За заслуги», академік НАПН України;
- ✓ Володимир Федорович Демченко (випускник 1956 р.) – доктор фізико-математичних наук, професор Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка;
- ✓ Віктор Володимирович Кайдаш (випускник 1994 р.) – чемпіон світу з бойових мистецтв у 2005 р. [1] та інші відомі люди.

В 1954 році М.І. Жалдак вступив до Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка на механіко-математичний факультет, який закінчив в 1959 році. Вперше в 1959 році випускникам механіко-математичного факультету за спеціальністю математика присвоювали кваліфікацію математика-обчислювача, яку отримав і М.І. Жалдак.

Після закінчення університету був направлений на роботу до м. Тула (Росія) на посаду інженера ДКБ а/я 56. В 1958 році одружився з Валентиною Миколаївною Бабаковою (1936-1973), має трьох синів – Андрій (1958 р.н.), Ігор (1961 р.н.), Володимир (1968 р.н.).

В 1960 році повернувся до м. Києва і був зарахований на посаду асистента кафедри вищої математики Київського Вищого Інженерного Радіотехнічного училища військ протиповітряної оборони (КВІРТУ). В тому ж 1960 р. вступив до заочної аспірантури при кафедрі вищої математики Київського державного інституту харчової промисловості (нині Національний університет харчових технологій), науковий керівник – доктор фізико-математичних наук, професор Зуховицький С.І. (1908-1994). В 1962 р. був переведений до стаціонарної аспірантури того ж інституту, звідки в тому самому 1962 році, в зв'язку із зміною місця роботи наукового керівника, переведений до аспірантури при кафедрі математичного аналізу Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького (нині Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова).

В 1964 р. закінчив аспірантуру і був зарахований молодшим науковим співробітником електронно-обчислювальної лабораторії при кафедрі математичного аналізу Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького, звідки на початку 1965 р. був переведений на посаду асистента кафедри вищої математики того самого інституту. В травні

1965 року захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук.

З 1968 по 1970 роки працював заступником декана фізико-математичного факультету. З 1970 р. – доцент кафедри вищої математики, з 1980 р. – завідувач цієї ж кафедри.

В 1985 році в зв'язку з організацією кафедри основ інформатики та обчислювальної техніки перейшов на посаду доцента цієї кафедри і був призначений заступником завідувача кафедри. В 1989 році був обраний за конкурсом на посаду завідувача кафедри основ інформатики і обчислювальної техніки.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук на тему „Система підготовки вчителя до використання інформаційних технологій в навчальному процесі" М.І. Жалдак захистив в 1990 році (науковим консультантом був доктор фізико-математичних наук, член-кореспондент АПН СРСР, пізніше дійсний член НАПН України, професор М.І. Шкіль (1932-2015)).

В 1991 р. отримав звання професора.

В 1992 р. обраний членом-кореспондентом, а в 1995 р. дійсним членом Академії педагогічних наук України.

В 2008 році в зв'язку з організацією в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова Інституту інформатики був обраний за конкурсом і призначений на посаду директора цього інституту та завідувача кафедри теоретичних основ інформатики.

В 2011 році після об'єднання Інституту інформатики з Інститутом дистанційного навчання був обраний Почесним директором Інституту інформатики, а згодом Заслуженим професором Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і надалі продовжує очолювати кафедру теоретичних основ інформатики.

М.І. Жалдак постійний член (а з 2003 року голова) спеціалізованої Вченої ради Д 26.053.03 при Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова із захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (математика, інформатика).

Науковий керівник Всеукраїнського науково-методичного семінару з проблем інформатизації навчального процесу, головний редактор збірника наукових праць «Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання», який видається за результатами роботи семінару, член редколегій журналів «Комп'ютер в школі та сім'ї», «Математика в школі», голова редакційної ради газети «Інформатика», член (пізніше голова) методичної комісії з інформатики при Науково-методичній раді Міністерства освіти і науки України (1985 – 2005 рр.), член Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні, голова секції інформатики комісії з вищої педагогічної освіти (0101) Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (з травня 2007 року), голова робочої групи з розроблення галузевих стандартів вищої освіти за напрямом 6.040302 Інформатика* підготовки фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (з жовтня 2007 року). З 1987 р. до 2002 р. був головою журі обласних і республіканських олімпіад з інформатики, республіканських конкурсів "Вчитель року" з інформатики (2002 р., м. Херсон) та математики (2004 р., м. Біла Церква), Брав участь у роботі Малої Академії наук (1998-2000 рр., голова журі), віце-президент Київської Малої академії наук України.

Співавтор змісту і програм курсів "Чисельні методи", "Основи інформатики", "Інформатика", "Математична логіка і теорія алгоритмів", "Обчислювальна практика" для фізико-математичних факультетів педагогічних інститутів (1992 р.), поглибленого вивчення математики в школі (2001 р.), один із авторів концепції інформатизації освіти в Україні (1994 р.), концепції змісту наскрізної освіти з інформатики і обчислювальної техніки для всіх ланок освіти (1993 р.), проекту Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні з інформатики (1997 р.), Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні з інформатики (2003 р.), типової програми кандидатського іспиту із спеціальності 13.00.02 "Теорія і методика навчання інформатики" (1999 р.), Галузевих стандартів вищої освіти

напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта. спеціальність 6.010100 Педагогіка і методика середньої освіти; Математика і фізика (2002 р.).

М.І. Жалдак опублікував біля 300 робіт, серед яких понад 50 книг і брошур. Основні з них (Рис. 2.):

Рис. 2. Кілька книг М.І. Жалдака

1. Чисельні методи математики. – К. Вища школа. 1984. – 206 с. (у співавторстві з Ю.С. Рамським).
2. Изучение языков программирования в школе. – К. Радянська школа. 1988. – 272 с. (у співавторстві з М.І. Шкілем, Н.В. Морзе, Ю.С. Рамським).
3. Інформатика. Навчальний посібник для студентів фізико-математичних факультетів педагогічних інститутів. – К. Вища школа. 1991. – 320 с. (у співавторстві з Ю.С. Рамським).
4. Комп'ютер на уроках математики. Посібник для вчителів. – К. Техніка. 1997. – 304 с.
5. Інформатика-7. Навчальний посібник для учнів 7-го класу загальноосвітньої школи. – К. ДіаСофт. 2000 – 208 с. (у співавторстві з Н.В. Морзе).
6. Елементи стохастики з комп'ютерною підтримкою. Посібник для вчителів. – К. Шкільний світ. 2002. – 120 с. (у співавторстві з Г.О. Михаліним).
7. Математика (алгебра і початки аналізу) з комп'ютерною підтримкою Київ.: МАУП, 2003. – 304 с. (у співавторстві з А.В. Грохольською, О.Б. Жильцовим).
8. Програмний комплекс „GRAN" Версія 1.0. Міністерство освіти і науки України. Державний департамент інтелектуальної власності. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 7937 (у співавторстві з Ю.В. Горошком, О.В. Вітюком).
9. Математика з комп'ютером. Посібник для вчителів. – К. РНЦУ ДІНІТ, 2004 р. – 250 с. (у співавторстві з Ю.В. Горошком, Є.Ф. Вінниченком).

10. Комп’ютер на уроках геометрії. Посібник для вчителів. – К. РНЦУ ДІНІТ, 2004. – 172 с. (у співавторстві з О.В. Вітюком).

11. Теорія ймовірностей і математична статистика. Підручник для студентів фізико-математичних спеціальностей педагогічних університетів. (Затверджено Міністерством освіти і науки України як підручник для студентів фізико-математичних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів. Лист від 03.11.08 №1.4/18-Г-2303) – Полтава. «Довкілля-К». 2009 р. – 500 с. (у співавторстві з Н.М. Кузьміною та Г.О. Михаліним).

12. Збірник задач і вправ з теорії ймовірностей і математичної статистики. Навчальний посібник для студентів фізико-математичних спеціальностей педагогічних університетів. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2009 р. – 610 с. (у співавторстві з Н.М. Кузьміною та Г.О. Михаліним).

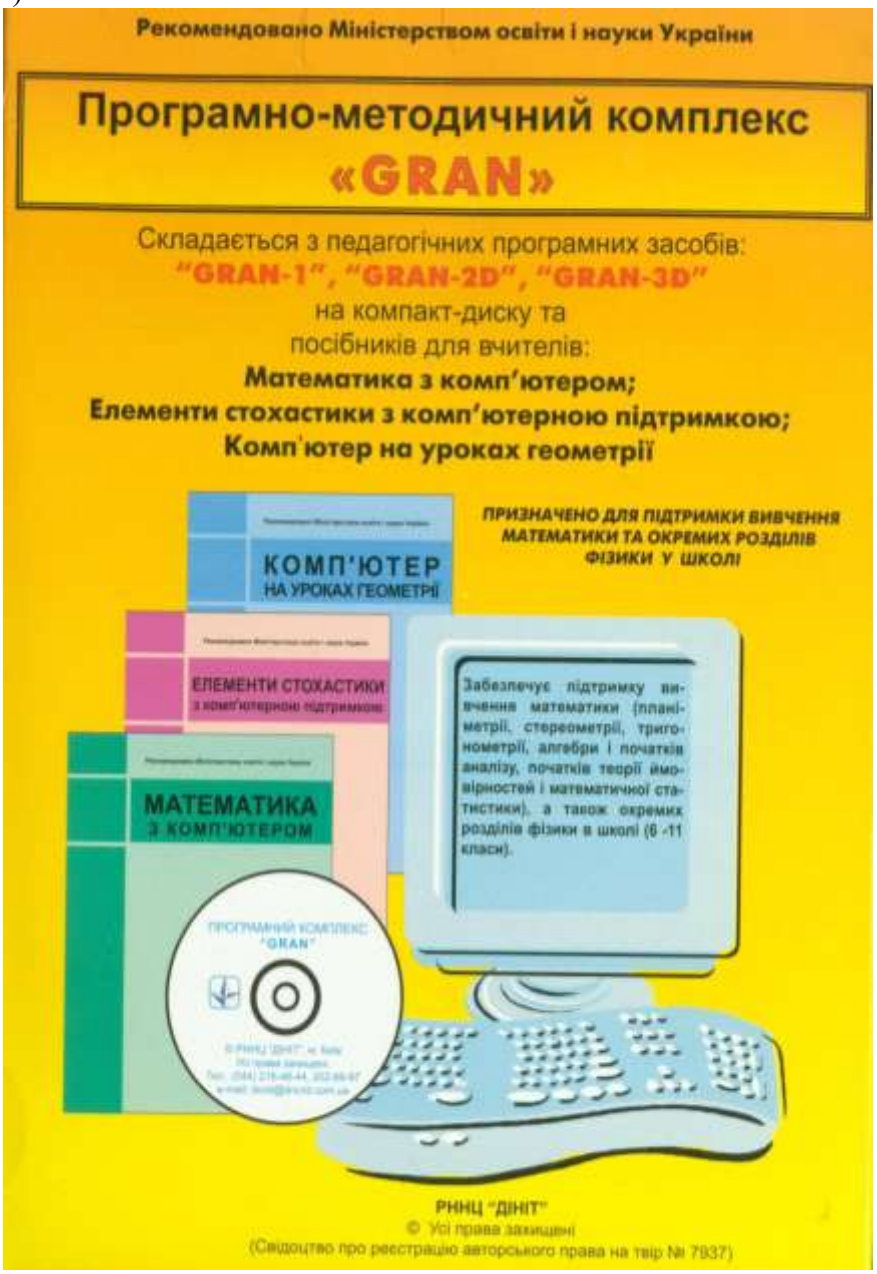

Рис. 3. Програмно-методичний комплекс GRAN

В наведених та низці інших книгах М.І. Жалдака започатковано сучасні комп’ютерно орієнтовані методичні системи навчання математики і частково фізики, орієнтовані на гармонійне педагогічно доцільне і виважене поєднання надбань традиційних методичних систем навчання і сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Досить відомий сьогодні в школах і педагогічних університетах України програмний комплекс GRAN (Рис. 3.) був розроблений М.І. Жалдаком та його тодішнім аспірантом А.В. Пеньковим (1957-

2016) ще в 1989 р. для комп'ютерів Ямаха, якими тоді були оснащені школи і вищі педагогічні навчальні заклади колишнього СРСР.

Слід зауважити, що програмно-методичний комплекс GRAN разом з деякими підручниками і посібниками для студентів педагогічних університетів, вчителів та учнів середніх навчальних закладів («Теорія ймовірностей і математична статистика», «Математика з комп'ютером», «Стохастика») – всього понад 20 книг, розміщені на сайті кафедри теоретичних основ інформатики (www.ktoi.npu.edu.ua) і всі матеріали розміщені на вказаному сайті, поширюються безкоштовно.

Розроблений М.І. Жалдаком та його співавторами навчальний посібник "Теорія ймовірностей і математична статистика" у 2008 році затверджено Міністерством освіти і науки України як підручник для студентів фізико-математичних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів.

Програмно-методичний комплекс GRAN на сьогоднішній день досить широко використовується в школах і вищих педагогічних навчальних закладах не тільки України, а й зарубіжжя, про що свідчать публікації в фахових періодичних виданнях та теми кандидатських і докторських дисертацій з методик навчання математики, фізики та інформатики [3].

Прекрасний вік дарує доля Мирославові Івановичу! М.І. Жалдак – це людина працьовита і скромна, різнобічного таланту, глибоких знань та життєвої мудрості. Висока порядність, простота, скромність, принциповість та рішучість у відстоюванні своїх позицій, уміння працювати з людьми стала зразком відданості та служінню педагогічній ниві, якій він присвячуєте себе. Його плідна праця щедра на життєдайні плоди, повагу та любов. І результатом цього є надзвичайно потужна наукова школа.

М.І. Жалдак науковий консультант 13 докторів педагогічних наук (Рис. 4): Н.В. Морзе (2003 р., м. Київ), Г.О. Михалін (2004 р., м. Київ), С.А. Раков (2005 р., м. Харків), Ю.В. Триус (2005 р., м. Черкаси), О.М. Гончарова (2007 р., м Сімферополь), З.С. Сайдаметова (2007 р., м. Сімферополь), Є.М. Смірнова-Трибульська (2008 р., м. Херсон), О.М. Спірін (2009 р., м. Житомир), С.О. Семеріков (2009 р., м. Кривий Ріг), С.М. Яшанов (2011 р., м. Київ), О.М. Алєксєєв (2012 р., м. Суми), Ю.В. Горошко (2013 р., м. Чернігів), Ю.С. Рамський (2013 р., м. Київ). На сьогодні ще двоє науковців завершили роботу з написання докторських дисертацій (Ю.О. Жук (м. Київ), Т.В. Підгорна (м. Київ)).

Під керівництвом академіка М.І. Жалдака захистили 37 кандидатських дисертацій, а саме: Н.В. Морзе (1987, м. Київ), Ю.В. Триус (1987, м. Черкаси), А.В. Пеньков (1990, м. Чернігів), В.В. Дровозюк (1991, м. Київ), Ю.В. Горошко (1992, м. Чернігів), Ю.О. Жук (1995, м. Київ), А.В. Фіньков (1995, м. Ізмаїл), М.С. Головань (1997, м. Суми), Є.М. Смірнова (1998, м. Херсон), Т.І. Чепрасова (1999, м. Луцьк), Т.В. Зайцева (2001, м. Херсон), Т.Л. Архіпова (2002, м. Херсон), О.В. Вітюк (2001, м. Житомир), І.В. Лупан (2002, м. Кіровоград (нині м. Кропивницький)), О.А. Смалько (2003, м. Кам'янець-Подільський), В.М. Дем'яненко (2003, м. Київ), В.Ю. Габрусєв (2004, м. Тернопіль), Ю.В. Красюк (2005, м. Київ), Ю.Г. Лотюк (2005, м. Рівне), О.І. Шиман (2005, м. Бердянськ), О.В. Шавальова (2007, м. Бердянськ), Т.Г. Крамаренко (2008, м. Кривий Ріг), Г.А. Ліходєєва (2009, м. Бердянськ), Т.П. Кобильник (2009, м. Дрогобич), В.М. Франчук (2010, м. Київ), С.І. Ганжела (2010, м. Кіровоград (нині м. Кропивницький)), А.В. Ліпінська (2010, м. Київ), С.І. Почтовюк (2013, м. Кременчук), Л.Д. Шевчук (2013, м. Переяслав-Хмельницький), К.О. Косова (2013, м. Сімферополь), В.І. Трофименко (2013, м. Київ), Н.П. Франчук (2014, м. Київ), Т.В. Колчук (2014, м. Кривий Ріг), В.М. Барановська (2014, м. Хмельницький), В.В. Єфименко (2015, м. Київ), Н.О. Бугаєць (2016, м. Ніжин), І.М. Біляй (2016, м. Київ). Цей список незабаром доповниться новими прізвищами, оскільки школа Мирослава Івановича продовжує діяти. Зокрема підготували до захисту кандидатські дисертації Ю.П. Біляй (м. Київ), В.В. Шакотько (м. Кременчук), О.Д. Нестерова (м. Київ).

За 55 років трудової діяльності в університеті М.І. Жалдак отримав низку **нагород та почесних відзнак**, а саме:

1. Лист подяки від адміністрації середньої школи №2 м. Українки (1984 р.),
2. Почесна грамота Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького (1985 р.),
3. Відмінник народної освіти УРСР (1987 р.),
4. Почесна грамота Київського міського комітету профспілок (1988 р.),
5. Відмінник освіти СРСР (1989 р.),
6. Ветеран праці (1997 р.),
7. Почесна грамота АПН України (1997 р.),
8. Диплом ІІ ступеня АПН України (1997 р.),
9. Заслужений діяч науки і техніки України (2000 р.),
10. Відмінник освіти України (2004 р.),
11. Диплом І ступеня НПУ імені М.П. Драгоманова (2004 р.),
12. Почесна грамота Кабінету міністрів України «За вагомий особистий внесок у забезпечення розвитку освіти, підготовку висококваліфікованих спеціалістів, багаторічну сумлінну працю» (2005 р.),
13. Подяка НПУ імені М.П. Драгоманова (2007 р.),
14. Знак «Ушинський К.Д.» (2007 р.),
15. Почесний професор Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка (2007 р.),
16. Відзнака НАН України «За підготовку наукової зміни» (2009 р.),
17. Медаль М.П. Кравчука «За наукові досягнення» (2010 р.),
18. Почесна грамота Верховної Ради України «За особливі заслуги перед українським народом» (2010 р.),
19. Почесний директор Інституту інформатики НПУ імені М.П. Драгоманова (2011 р.),
20. Заслужений професор НПУ імені М.П. Драгоманова (2011 р.),
21. Медаль «Григорій Сковорода» (2012 р.),
22. Золота медаль «Михайло Петрович Драгоманов 1841-1895 рр.» (2012 р.),
23. Почесна грамота Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (2012 р.),
24. Медаль М.П. Кравчука «За наукові досягнення» (2012 р.) [2].

Ось такий він – Наставник і Вчитель, хто вносить вагомий внесок у розвиток інформатизації освіти в Україні, підготував та продовжує готувати висококваліфікованих фахівців та багаторічною жертовною працею підносить на нові обрії вітчизняну науку та освіту, сприяючи піднесенню міжнародного престижу та авторитету України!

І сьогодні Мирослав Іванович перебуває в творчій дорозі. Нехай міцне здоров'я, людська вдячність і пошана, злагода і благополуччя будуть вірними супутниками на довгій дорозі гідного і плідного життя. Нехай Вам сонечко бадьоро сіяє і нехай бережуть Вас, Мирославе Івановичу, Небеса!

Список використаних джерел

1. Бут Василь Григорович. Історія Тарандинцівської середньої школи імені Василя Андрійовича Симоненка на Полтавщині – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 166-167.
2. Жалдак Мирослав Іванович. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.zhaldak.npu.edu.ua/nahorody-pochesni-vidznaky.
3. Мирослав Іванович Жалдак: біобібліографічний покажчик / упоряд.: О.С. Антоненко, наук. ред. Л.В. Савенкова, бібліогр. ред. Н.І. Тарасова; Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Інститут інформатики. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 100 с. – (Серія «Вчені НПУ імені М. П. Драгоманова»).